

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KOZLONYA

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek: helyben házhöz hordva vagy vidékre postán küldve. Egész évre 10 frt. Félévre 5 frt. Negyedévre 2 frt. 50 kr. Egy hónapra 1 frt.

Hirdetési díj: öt hasábos pettósz 6 krajczár. Nagyobb terjedelmű s több ízben megjelenő hirdeményeknél leengedése történik. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nyitási költségek valamint a nyitási költségek együttes a kiadó iróháza vételnek fel.

Debreczen, szeptember 17.

Ellenzéki lapjainkban néhány nap óta egy különös rovat szerepel, melynek címe: — A háború? — Háború? Ugyan hol? — Hát hol volna másutt mint Novi Bazárban? Még eddig ugyan nem olvastunk egyebet mint azt, hogy hogyan vonultak be muzsikaszóval katonáink a hírhedt oroszok verembe; de ellenzéki újságiróink reménykednek, hátha az a "vitéz" albán nép egyszer mégis csak összeszedi magát s elkezdődik az a rettenetes vérontás, melyről az ellenzéki lapok előre megmondták, hogy csak a vak nem látja s csak az ámitó akarja eltagadni.

A mi ellenzékünk biztosan tudta, hogy a török kormány aláírta ugyan a Novi-Bazár megszűlésére vonatkozó egyezséget, de csak úgy írta alá, mint a szegény szorongatott ember, kinek a rabló (már tudnillik a mi kormányunk) pisztolyt szeg az mellére. Természetes tehát, hogy ez a szegény szorongatott ember bolond lenne, ha teljesítne a töle tenyegtetéssel kicsikart egyezséget. (A mi ellenzékünknek ilyen fogalma van a nemzetközi szerződések szentségéről.)

Arról is biztos tudomása volt a mi ellenzékünknek, hogy az az egész szerződést csak a törökök kijátszására kötött Andrássy gróf s hogy ez az ágában sincs azt megtartani a bécsi udvarnak és a mint egyszer katonáink át lépik Novi-Bazár határát, meg sem állnak Szalonikig, mert az a cél, hogy Törökországot megfoszsszák mindattól, a mit még a muszka meghagyott neki. (A mi ellenzékünk ugyanis nem bírja fölteni saját kormányáról, hogy az becsületlen uton is járhat.)

Mint kétszer kettő négy, oly bizonyos volt tehát (a mi ellenzékünk tudvalegőleg csalhatatlan), hogy egy iszonyatos háború küszöbén állunk. Andrássy is perzse csak az elől szökött meg, midőn leküszönt. (Az ellenzék még ezt is tudta.)

Fajdalom, a török kormányunk több ezre volt mint a mi bölcs ellenzékünknek s becsületesebb akart maradni, mint a mi lelkes ellenzékünk ohajtott. A magyar ellenzék érdemes szövetségeseit, a "vitéz" albánokat is kordába szedte a porta s rájuk parancsolt, hogy otthon maradjanak a suton.

Sőt még többet is tesz az a porta, mely oly hálátlan a magyar ellenzék iránt s annak minden kombinációt csúfítja teszi. Nem elég ugyanis, hogy becsületlenül teljesíti (mily szögyeny!) az osztrák-magyar monarchiával megkötött

szerződést, hanem lapjaiban még dicsőítő cikkekkel is irat a török-osztrák-magyar barátság javára s külügyminisztere Szafvet pasa oly meleg hangon irt sürgönyt küldött Bécsbe Andrássy gróf lemondásának hírére, a melyet csak a legbarátságosabb viszonyban élő államok közt válthatni.

E sürgöny kiemeli, mily nagy súlyt fektet Törökország a magyar osztrák monarchia barátságára s annak további fentartását fejlődését mennyire óhajtja. A porta mindinkább meggyőződött Andrássy barátságos szándékairól s őszinte rokonszenvéről a török birodalom iránt és azokat nagyrabecsülte. Szafvet pasa kifejté azon tiszteletet, melyet Bécsben tartózkodása alatt a "híres" államférfi csodálatos tulajdonságai benne irányában kelteket. Ő a monarchia politikáját annyi szellemmel tehetséggel és ügyességgel vitte, miszerint mindazon ellentétek daczára, melyeknek a két birodalom között az utóbbi időben lefolyt világháború folytán felfolyt kölvetkezések, átlátta, mily ószinték és komolyak Andrássy jóakaró intenciói a török birodalom iránt. A porta tehát csak valódi fájdalommal értesülhetett, hogy a gróf elhagyja eddigi állását és sajnálata — bár meg nincs nyugtatva — csak azon biztosítás által nyert enyhítést, hogy Andrássy utódja követni fogja nagy elődjének politikáját.

Igy nem szoktak irti pusztá udvariasságból. Törökország ma őszintén jó barátunk. A muszka ki van szorítva a Balkán félszigetről s mi szerződés által feljogosítva fegyveresen állunk ott őrt. Ezután a mi szavunk fog ott dönteni.

Tisza Kálmán miniszterelnök az itthonra való visszatérése ügyét kiemelve lemondott Párisba kirándulási szándékáról s e hó 20-án már Budapestre hazatér.

Andrássy gróf csak október első felében adja át hivatali utódjának, illetőleg Haymerle báró akkor fogják majd kinevezni külügyminiszternek. A "Deutsche Zeitung" szerint a bécsi diplomáciai körökben határozottan állítják ezt.

Korb. Stremayr és Horst miniszterek le fognak mondani, ha az alkotmányhü-párt miniszterumellenes álláspontot foglal el a följárat vitában. Az alkotmányhü-párt tagjai azonban eddig hasztalan iparkodtak megnyerni a kormány részére.

Az ő-cserek jogfenntartással fognak belépni a reichsrathba. E célból Rieger győlése fogja összehívni e hó 23-án a cseh képviselőket és ott fogják fogalmazni ezt az okmányt és állítólag ez ügyben utazott Bécsbe is, hogy értekezzen Hohenwarttal.

A magyar földhitelintézetet, mint a "N. P. J." hallja, a magyar kormány ugyanazon szabdalommal szándékozik felbuzdíni, melyeket az osztrák magyar bank évez a múlt évi törvény értelmében. Az erre vonatkozó törvényjavaslat már elkészült s az országgyűlésnek összehúlése után rögtön be fog nyújtani. E szabdalom, mint tudva van, a hátralevő tartozások behajtására vonatkozólag tartalmaznak különféle kedvezményeket. A magyar földhitelintézet ugyan már most kiterjedt szabdalomokat élvez, ee az együtteség kedvéért fölötté kivánatos a különböző szabdalomokat összhangba hozni. Erre szolgál az említett törvényjavaslat; (mely reméljük, hogy a kisbirtokosok orsz. földhitelintézetére is ki fog terjesztetni. Szerk.)

A novibazári okkupáció. Vasárnap 14-én déli fél 12 órakor vonultak be csapatunk Priepoljába, e harmadik és utolsó megszállási helyre, minden kardsapás és vérontás nélkül. Hadoszóink tegnap reggel hagyta el Plevljét Karaula Jahuba alatt táborban töltte az éjt, s ma egy órányira Priepoljra a kajmakam és több hegből álló küldöttség által unepélyesen üdvözöltetett. Negyed órányira Priepoljra a török csapatparancsnok jött elénk tiltakozott a Lim jobb partjára eső városrészek megszállása ellen. Kiliacs tábornok azonban hivatkozva a konvencióra s a hatarszabályozás bizottság jegyzőkönyveire, kiadta a bevonulást parancsot s csapatjaink zeneszóval, lengő zászlókkal végrehajtották azt. Megelőzőleg az elővéd s a két oldalvéd megszállta a szomszédos magaslatokat s ezzel biztosította a bevonulást a főcsapatnak. Egyik oldalról op a 25. vadászszázaló két századából állt Grivicic kapitány személyes vezénylete alatt s keresztül gázolva a Lim vizet, megszállta a keletre eső halmokat. Ez alkalommal Bauer kapitány volt az első, ki a folyón átjutott a tulpartra. A főcsapat Kiliacs tábornokkal élén a hidat használta a Limen áthaladtában. Mikor a hadoszó a városra ágyonult, a török csapatok tisztelegtek.

A város közepén találkoztak a csapatok König altábornaggyal, ki egy zászlóalj Parmbakelel Priepoljból szintén a várost megszállni jött. — A lakosság igen békésen viselt magát. A török aratbédék mind nyitva álltak, a keresztények boltjaikat a vasárnap miatt bezárták, csapataink nagy része a Lim balpartján táborozik.

Würtemberg herceg és Huszói pasa 15-kén délben érkeztek Priepoljba Priepoljból, hogy elhárítsák a közös megszállás akadályait. A katonailag értékes magaslatokat mind megszállták csapatjaink.

Kiliacs tábornok maga vezeteti a notabilitásokkal az alkudozókat csapatjaink elszállásolását és élemezését illetőleg. Az alkudozások kedvezőleg folynak. A helyorségül maradó 25. vadászszázalókat a házakban szállásolták el. A szállított igen kedvező ajánlatokat tettek. Az idő ismét jó, de az éjszákak rendkívül hűvösek. 14-én éjjel nagy dér volt. A csapatok egészségi állapota igen jó.

A Kiliacs dandár Priepoljra át helyreállította a rendet, melyekből leginkább kitűnik az ő és új rendszer közötti óriási ellentét.

Az egyik jelentés 1816., a másik 1853-ról szól. Az első szörlő-szóra így hangzik: "A. F., midőn 1808-ban a tébolydába került, 34 éves volt. A Debry grófságban született. Husz éves korában Londonba jött szolgálatot keresni. Heves természetű csak fokozódott, midőn az itáliai adta magát. — Több ízben volt gyilkolási mániája és erőszakoskodás miatt vizsgálat alatt, sőt büntetve. Paroxiszmáiban egyszer Mansion House-ban bezúrta az ablakokat. Midőn ennek következtében a lord magyar elő vezettette, kedély állapotába megvizsgálásánál ugy találták, hogy rohamai valóságos örületbe mentek át. Ily körülmények közt hozták őt 1808. febr. 6-án a kórórába, a hol először a gyógyítható betegek osztályára helyezték el. Tizenkét hó elteltével azonban tébolya oly mérvet ért, hogy a "gyógygynhatlan örületek" osztályába kellett őt átteni."

A jelentésből nem világlik ki eléggé, hogy miképp kezeltek őt az első években, de úgy látszik, hogy nyolc évig feküdt, szalmazsákjára láncozva. A ruházatot is teljesen nélkülözte, sőt takarozója sem volt.

A jelentés vége így szól: "A kényszereszközök alkalmazása mindig dühösebb tette őt; ha nyugodtan hagyták pihenni távolról sem volt oly veszedelmes." Nézzük az 1853. évről szóló jelentést. Ez így hangzik: "C. M., midőn november 30-án a kórórába fölvetették, teljesen a dühögő örület állapotában volt. Vallásos öngyűlölettel, féltelmélen szaladgált az utcákon. Erős izmos asztony kellett alkalmazni, hogy a kényszerintet ráadva, a tébolydába hozhassák. Ezután minden kényszereszköz eltávolított. A szerencsétlen még meleg fürdőbe helyezték és egy kis adag morphinumot adtak be neki. Erre a kipármázott czellában ágyba fektették. Néhány óra hosszáig még folyton hangos kiabálásban tört ki. Majd mindig csendesebb és nyugod-

tabb lett. — A felügyelő minden fél órában megtekintte két óra múlva alva találta őt. A következő napon már sokkal nyugodtabb volt, sőt harmadnapon föl is öltöztették és bevezették a közös szobába a többi betegekhez. A negyedik nap már egészen értelmesen beszélt és 42 nap múlva teljesen kigyógyulva hagyta el a tébolydát.

Ugyancsak 1808-ban Westerston, Calwerk és Wakefield a "Bethlehem" kórórába niosztályában az előbb fölhozott eseten kívül még 10 nőt láttak ugyanazon egy lánccsal falhoz kötözve. A lánccal oly rövid volt, hogy csak az ágybafelész engedte meg. Minden öltözékük egy piszkos fehér ágyterítőtől állott.

Egy másik betegnek erős vasgyűrű volt a nyakán. A gyűrű rövid lánccsal egy a falba beürített hat láb magas vásrudhoz volt erősítve.

Az akkori idők egyik helytelen szokása volt az is, hogy két pennyi beléptidj lefrezése mellett bárki is megtekinthette a tébolydát. — Az örületek vadállatok módjára kezelték, vadállatokként is mutogatták.

Ha efféle dolgokat hall vagy olvas az ember, afféle hihetlét, hogy az akkori és mostani Bethlehem egy és ugyanazon intézet. Ma a Bethlehem tébolydában minden hó elején bált is rendeznek. Aki ilyenkor megy el e pompás épület mellett anélkül, hogy tudná, hogy az tébolyda, aig fogja elhinni, hogy a kivilágított termékből lehangzó polkák, keringők és mazurkák dallamain örületek táncolnak.

Nyári estéken az örületekkel rendszeren hosszabb sétákat tesznek. A kert virágágyai rendezelésekre állanak, mindazoknak, kik a virágokat és növényeket kedvelik.

Hülyék és nyavalyatörések nem vétetnek föl a Bethlehem-tébolydába. Már több ízben lett javaslatba hozva, hogy az intézetet a vidéken állítsák föl és pedig azon okból, hogy a városban nem lehet elég telket és talajt megszerezni az örületek használatára. E javaslat azonban mindaddig elmulasztott.

Az on beteg ugyanis, akit előbbi életmódja a városi zajhoz szoktatott nem jól érezte magát a vidék egyhangy csendében. Az örületek ugyanis legnagyobb részben tébolyk tartalma alatt is megmaradnak előbbi életmódjuk benyomásai alatt.azon hiedelem, hogy örület minden korábbi hajlamukat elfojtáná, teljesen hamis fölfogáson alapulzik.

A Bethlehem tébolyda betegek átlag vége a műveltség osztályhoz tartoznak s rájuk nézve bizonyára idősebb, ha a tébolydával szomszédos utcákra mehetnek kifelé, mintha a vidék homokjában és szántóföldjein barároglnak, vagy pedig az ázóval és kapával bánnak.

A legtöbb betegnek barátai és ismerősei vannak a városban, akiknek látogatása rendkívül megnehezítettnék, ha a tébolyda nagyobb távolságra volna a városról. Az örületek szellemi és orvosi kezelésének is egészen másnak kellene lenni a vidéken, mint a fővárosban.

"A férfi betegek" — mondja dr. Hood, a "Bethlehem" jelenlegi orvosának egyike — "nem egy szép napot töltöttek felügyelőikkel Kew gyönyörű kertjében. Egy másik napon ismét Norbúrgi górházukba át. Majd a kristály palotát, a nemzeti képcsarnokot, a Malborough Housét és az állatkertet látogatták meg.

Ily kezelés kétségtelenül jobb befolyást fog gyakorolni gyógyulásukra, mintha e helyett mezei munkával foglalkoznának. Erős ellentétet egyáltalán nem ajánlatos az örületek gyógykezelésénél.

A régi rendszer épen ellentétei által a legszomorúbb eredményekre jutott. Ha a beteg, akit hónapokon és éveken keresztül sötét és vasrácsos cellákba öríttek, fölfüggyelése után hirtelen ismét a teljes szabadságba helyezték vissza, nem ritkán újra belesik paroxiszmába, és mint örjögő szaladgál föl s alá és néhány nap múlva ismét visszaesik a tébolydába.

Ezen okok és körülményeket megfontolva, azon javaslatot, hogy a tébolydát vidékre vigyék föl, igen helyesnek ismét eljették.

A "Debreczeni Ellenőr" tárczája

A londoni nagy tébolyda.

A betegek kezelési módja a "Bethlehem" tébolydában csak az újabb kor vívmánya. Ötven év előtt másképp volt.

Walpole Horace, akinek tolla jellemző vonásokkal rajzolta korának szociális viszonyait, egyik barátjához írt leveleiben a Gordon György lord által szított porráadás iszonyát ecsetelve, többek közt azt mondja: "Azal fenyegetődtek, hogy szabadon eresztik a Tower oroszlánjait és a tébolydák örületeit."

E néhány szó tiszta képet nyújt arra nézve, hogy miként vélekedtek ez előtt Angliában az örületek felől, és e véleményét Hogarth ecsete mesterileg meg is örökíti az "örületek czellái" című festmény ciklusában.

Es valóban alig ötven éve annak, hogy a dolgok azon álláspontja, mely mai napság már csak azon képzeltében létezik, akik sohasem láttak tepolydát, átálán elfogadva és helyeselve volt.

A "Bethlehem" tébolyda belseje abban az időben szinte elég anyagot szolgáltatott volna a Hogarthééhoz hasonlítva képekhez, sőt azok borzasztóság tekintetében bizonyára még messze fölülmúltak volna az ő esetje által rajzoltakat.

Hála azonban Tuke Sámuel, Gardner Hill, Charlesworth, Winslow és Conolly török-ésének, Londonban az örületek régi kezelési módja mindenemű láncaival, kézi bekor- és korbácsaival együtt teljesen iomtárba dobott, és ezerek fordítottak arra, hogy a tébolydák belső és külső kényszerre s szemre nézve minél kevésbé ériasszák a testeket.

enyhébb kezelési móddal hozottat összhangba és a rideg "porkoláb" elnevezés is a szelidebb hangzású "fölgylegő"-vel cseréltetett fel. A régi rendszer szerint előkötött fel állítva, hogy a betegeköt minden szóra köszet, élvezetet, szóval az élet minden örömeit meg kell vonni és előbbi környezetüköt teljesen elszigetelni.

Az új rendszer épen az ellenkező elvet követi és a betegeköt a mennyire csak lehetséges a külvilággal érintkezésbe igyekszik hozni.

Mai napság a kézművesnek az angol tébolydák mindegyikében alkalom van adva, hogy korábbi mesterségét folytathassa; a gazdának és földművesnek, hogy a talaj megművelésével foglalkozzék, a nőeknek és leányoknak, hogy női munkákkal, kötéssel, varrással, vagy ha úgy tetszik főzéssel és mosással foglalkozzanak. Az élet örömei és gyönyöröi szintén bevonultak a tébolydába. Zeneterem, színtermek, olvasó- és társalgó-szobák rendezettek be.

Dr. Conolly, "Az örületekkel való bánásmód minden mechanikai kényszerek alkalmazása nélkül" című nem régiben megjelent munkájában valóságos büszkeséggel hivatkozik a kényszerregek előírására.

Az ő fardhatlan törekvéseinek köszöni Anglia, hogy tébolydájában az utolsó kényszereszközök is kiküszöböltek. — Azon aggodalom azonban, hogy az önzés és butaság az elmúlt idők kezelési módjához egykor ismét vissza fog térni, teljesen alaptalan. A békák, lánccok és korbácsok kora Angliában egyszer és minden kora lejárt. Persze fordult elő egy londoni tébolydában legközelebb is eset, hogy a betegek egyike a biblia ezen passzusát: "ha sért a szemed, tépd ki azt", szörlő-szóra vette és az egyik fájás szemét erőszakkal kiszakította. Mindazonáltal jelen eset határozottan az ifjú orvos hibáját tükrözi föl, aki elmulasztja a szükséges elővigyázati rendszabályok foganatosítását, melyek az örület oly borzasztó kitérését megakadályozhattak volna.

A "Bethlehem" tébolyda évkönyveiben egyébként két igen értékes orvosi jelentés olvasható, melyekből leginkább kitűnik az ő és új rendszer közötti óriási ellentét. Az egyik jelentés 1816., a másik 1853-ról szól. Az első szörlő-szóra így hangzik: "A. F., midőn 1808-ban a tébolydába került, 34 éves volt. A Debry grófságban született. Husz éves korában Londonba jött szolgálatot keresni. Heves természetű csak fokozódott, midőn az itáliai adta magát. — Több ízben volt gyilkolási mániája és erőszakoskodás miatt vizsgálat alatt, sőt büntetve. Paroxiszmáiban egyszer Mansion House-ban bezúrta az ablakokat. Midőn ennek következtében a lord magyar elő vezettette, kedély állapotába megvizsgálásánál ugy találták, hogy rohamai valóságos örületbe mentek át. Ily körülmények közt hozták őt 1808. febr. 6-án a kórórába, a hol először a gyógyítható betegek osztályára helyezték el. Tizenkét hó elteltével azonban tébolya oly mérvet ért, hogy a "gyógygynhatlan örületek" osztályába kellett őt átteni."

gaszkodik a szabad kereskedelem elveit. Keletindában a viszonyok általában kedvezőnek monthatók.

Tutti-frutti.

A gráci főtörvényszék elnöke Waser lovag egy körrendeletet bocsátott ki a hatósága alatt álló törvényszéki személyzethez, melyben arra figyelmezteti őket, hogy a bírói állás függetlenségével össze nem férhető, hogy törvényszéki hivatalnokok kiváló politikai állású férfakkal való érintkezés vagy vendéglökben való megmondolatlanság nyilatkozatok által politikai pártállásukat ismeretessé tegyék s ezáltal a lakosság közt megingassák a pártatlan igazságszolgáltatás iránti bizalmát.

Ugya, nem valamelyik humorisztikus lap számára készült a főtörvényszéki elnök ur e rendelete?

Szegedi humor. „Hol lakol barátom?” — Kérde egy szegedi hivatalnoktól a törvényszék Makról visszakerült egyik tisztviselője. „Sehol!” — feleli a hivatalnok. „Akkor hát szomszédok vagynak” — mondja a viszkál-töztött tisztviselő.

Gyakorlati ajánkozás. Egy amerikai lap a következő rövid hírdetményt közli: „Egy fiatal ember valamely csond, vagyonos házban állást keres — mit vő.”

Kopasz fejek a reklám szolgálatában. Londonban egy mézkereskedő azon furcsa ötletre jött, hogy husz teljesen kopaszfejű embert kerestet, kik megengednék neki, hogy hogy „folámulhatlan” mézének jóságát kurtól hirdetésekkel ragasztasson a fejük bújára. A husz ember aztán phalanxban masirozozon végig az utcán.

Leánynevelés — illatszerrrel. A legújabb fölfedezés, melyet az amerikaiak a nőnevelés terén tettek, az illatszerről alkalmazása. Az eredményről egészen komoly jelentést olvassunk. Hetvennyolc leányt tettek alapos kísérletet s arra az eredményre jutottak, hogy a moszus alkalmazása szeretetreméltóságot, epedést és szép ruhák utáni vágyat fejleszt ki; de az utóbbi hajlam „talán” már megvolt és a moszus csak fokozta. A rózsaszín hatása kissé meglepő; ez t. i. tartózkodó, megközelíthetetlenül teszi a lányt, tehát a nevelőintézetekben különösen ajánlható, főleg parosítva geraniummal, mely jellemzőságot kölcsönöz, míg az ibolya nyájasságot és átátosságot okoz. Határozottan óvakodni kell azonban a pacsulitól, mely könnyelműségre vezet. Európa csokonyáson konzervatív tanfűrhaj egyelőre, ugy látszik, nem gondolnak ez új nevelési módszer alkalmazására.

Vilmos császárról nagyon jellemző adomát beszélnék el Königsbergen a Barnekow tók. Által adott ünnepeken a császár az ott állomásozó I. huszárezred egyenruhájában jelent meg. A császár mindenkiel barátságosan beszélgetett, egyszerre megpillant egy tisztet azon ezredtől, melynek egyenruháját viselte. Hozzá megy s kérdi, hol van Oettinger. A megszólított nem tudja, de rögtön föl akarja keresni az ezredet.

Keresse föl, mondá a császár, s ment senki előtte, hogy az egyenruhához nem vettem fel a szabályszerű lovagiszímkákat. De nem tehettem, — a császár lábaira mutatott, még félig rokkant vagyok.”

A király * a tyroli paraszt. A linzi népművelési és szarvasok kiállításán történt, hogy a király észrevesz egy erős tyrol legényt, hozzá megy s tyrol dialektusban szólítja meg: „Adjon isten, tyroli, hát mit hoztál?” „Hozott az isten téged is, felség; hát a Martinerdöböl hoztam egy szép baglyot, nézd meg itt van.” A király így felelt: „Az ám, csinos fickó.” „Lásd te hasznát vehetnél neki Schönbrunnban” — fecsgett tovább a tyroli, a mire a király helybenhagyólag mosolygott s kedélyesen mondá: „Majd hozd el a kiállítás után.”

Napi hírek.

Erzsébet királynő ő Felége tegnap megérkezett Gödöllőre, hol elfogadására nagy előkészületek tettek. A rókaadásokra is nagyban készülnek, legelőbb az udvarmesteri hivatal már intézkedett, hogy az udvari vadászok új öltözetet kapjanak, me t a mostani egy kisse kopott.

A magyar országos segélyező négyelet (veres kereszt) a szegediek segélyezése iránti intézkedéseit még jelenleg is folytatja. A kórszónó iskolában 6 tanítót képezet ki, kik hivatala lesznek telen a munkakeresetben szűkölködőknek oktatást adni a kórszónóban és ily módon Szegeden is az iparcsikket meghonosítani. Figyelemre méltó a készülő bezárható kosarak, melyek tartósabb utazásnál könnyűségük és sokféle alkalmazásuknál fogva nagy szolgálatot nyújtanak. Tevékenységük a gyermekkert intézménye, melynek szükségét fényszerűen bizonyítják az által, hogy egész nyáron át 300-nál több gyermek jelentkezett naponként, kik nevelésben, részint ruházatban és mindannyian élelmiszerben ingyen részesültek. Ma a lakosság nagy része Új-Szegedről már távozik s azért a gyermekek száma is 100-ra leszállt. A bölcsőde, miután arra legalább jelenleg szükség nincs, be lett szüntetve. A varróműhelyben 60 leány és nő dolgozik 8 géppel; a készített fehérneműkben most már oly nagy a készlet, hogy a szegedi főkegyelet felszerelnek látott nagyobb szállítást Pestre küldeni elarusított végett. A könyvtáradományokat újabb növeztették: Kaiser Jakabné közbenjárása folytán Brüsselen Vankeerberghen I. kisasszony által rendezett gyűjtés eredménye 244 frank; Magyar Gyuláné adott 20 frtot, és Vadnay Károlyné 16 frtot. A magas kormány felszólítására az egyet hajlandónak nyilatkozott, hogy a török kormány által a szegediek részére adományozott ruhamegtereket és keleti árucikkiket, melyek teemes értéket képviselnek, értékesíteni fogja. Azonban felszerelnek látja az egyet beárni azon évszaktól, midőn a társadalmi körök a fővárosba visszatérnek.

Statistikai kimutatás multheti népesedésünkről. Született összesen 53 gyermek. E közül fiú 25 (6 törvénytelen) leány 28 (6 törvénytelen). Halva született 2 fiú és 4 leány. Meghaltak száma 50. Fiú 22, nő 28.

Gyászír. A helybeli román kath. elemi iskola tanító karának egyik veterán tagja J e d d i F e h e r R u d o l f, ki 30 éven át fáradozott a népművelés rögös pályáján, e hó 14-én életének 57-ik évében jobblétre szenderült s tegnap k s z e r t e t t e k i ö r ö k n y u g a l o m r a. Áldás emlékére.

A mult héten két járványos betegség szedte áldozatait. A vörhenyben 11, a roncoból toroklobban 6 gyermek halt el. Az egy éven alóli gyermekek közül 18 halt meg; 1—5 év közöttiek közül 15. Azt hiszik, elég nagy szám 50 halott közül. A 20 éven felül levők közül 11 halt meg.

A szabadságra bocsátott katonákat egymásután szállítja a gőzös hazafelé, melynek bizonyára most áldják a kerekét.

A járdák és utak készítése agyancsak fogyantha vetették a város igen sok utcáján. Az aszfaltírozás igen szépen halad előre, mert a Csáthy K. bolhától a Koncz L. üzletig már azon járhatni. Czeledtűzcsa közeve is munkában van. Az anyai felszólításra alkalmat adott Kandia utca planiroztatik. Csapó utca kövelete is javított. Vajon mikor kerül a sor kis-várad utcára.

Műsor. Szombat este, a mint már jeleztek is, hangversenyt rendez Balázs Kálmán. A megállapított műsor a következő: I. rész. 1. Egveleg Meyerbeer „Hugenoták” című dalművéből, előadja Oláh Józsi zenekara. 2. a) Ábrányi „Szegény leány bújá zenekép, b) Chopin „Polonaise” as dur op. 53. előadja Steinacker Sándor ur. 3. Magyar népdalok, hegedűn előadja Szilágyi Imre ur. 4. „Szavaltat”, előadja Saaronyi Pirkler Róza urnő. 5. „Gyöngéd volt a szerelem” népdal egyveleg Hitegy Lajostól, előadja a dal-és zeneegylet. II. rész. 6. „12 magyar Rhapsodia” Liszt Ferentzről, előadja Saaronyi Pirkler Róza urnő. 7. Viotti 22-ik koncertjének 1-ső része, hegedűn előadja Fried Lajos ur, zongorán kíséri Kövy Lajos ur. 8. „Romance” Tito Matteitől, éneki Radichovich Carolinabáróné. 9. Magyar népdalok, hegedűn előadja Balázs Kálmán. 10. „Dalünnepek” Than Károlytól, előadja a dal-és zeneegylet. Helysarak: Körszék 1 frt 50 kr. Zártzsek 1 frt. Belépti-jegy 80 kr. — Kezdete este 8 órakor. — A Bösendorfer-leve zongorát ez alk-

lomra Kövy Lajos ur szíveségből engedte át Jegyek előre válthatók ifj. Csáthy Károly ur könyvkereskedésében.

Köbörgő cigány csapat állott ma a kapitányhivatal előtt. A csavargás miatt hoztak be s egyuttal hibetöleg, egy tegnap este elkövetett tolvajlást is kísütnék rájuk.

Vizvári-ünnepelely folyt le vasárnap este a nemzeti színház egyik öltözőpályájában, Vizváriának huszéves szüni pályája tiszteletére. Rendezték Bercsényi és Halmi. Az ünnepelely két részre oszlott, családúra és tulajdonképeniére. A családi abban állt, hogy mikor Vizvári az öltözőbe lépett, Bercsényi szép beszéddel fogta nyakon, azután pedig a színesztráns részéről egy csinos szivarozókészletet, Vizvári részéről egy drágakövekket ékített mell-tűt, Lendvayné részéről pedig egy pompás virágbokrotát nyújtott át. A tulajdonképeni ünnepelely alatt, melynek az intendáns és igazgató is jelen volt. Halmi tógában, fején rózsaszokszorával egy széken állva Don Pedró egy komikus ódáját szavalta el. Azután félrevozt egy spanyol falat, s a mögötte levő Vizvári-szoborról lehullott a lepel. Szász Gula, a mestermű teremtője úgy fogta fel Vizvárit, mint az élelzapokban szoktak rajzolva látni: iszonyu fej, icsi-picsi testecské, hamis mosoly, ravasz szemnyorítás, az egész test egy jellemző pose-ban, melyet Vizvári mint Palamedé („Fereói”-ban) szokott öltöni. A megiepetés perczében megszólalt a hároméves Halmi Margitka madársípládája és elsiptotta a Hunyady-induló. Ezzel vége volt az ünnepelelynek, kezdődvén különben is az előadás. A Don Pedró verséből közöljük a következő két strófát:

„Haj! kétszer tíz év telt el már azóta Hogy örökre kit fod itt e ripsz, Orrát e Thália-sekrestyebé töltö, S itt öltöztö, a míg lón szobra gipsz. Hasát Friczi, orrát Fry Pál itt töltö, S kecske szakált snajder is, a Fipsz; Itt alkotott magából anyi maszkot S fejére szőrméből babért ragasztott.”

Szerencse fényes csillagi gyulának E lampasokból néked, óh! Gyulánk! Jatekdon a májak gyogulának Ha beszednek, oh! jó kedv-pilulánk! Oh! bé is szednek estenként. S Gyulának Termetre bárba bors, neve nyulánk! És Palamedé! Palamedé! bár pizli! Friczik közt ő a legnagyobb Friczi!”

Aulich Alajos az aradi vértanúk egyikének családja felől a győri honvédelelyt, mely október 6-án az aradi vénap harmincz évfordulóját akarja megünnepelelyni s erre minden egyes vértanú családját meg fogja hívni — kérdést intézett a pozsonyi városi kapitánysághoz. Aulich, ki tudvalevőleg pozsonyi, mint a nyomozások kiderítettek, egy fiut hagyott hátra, Aulich Pál lovagot, ki nyugalmazott főadator s jelenleg Bécsben lakik. Aulich egy unokanővére Erzsébet a bécsi Zsófia fiúrdó üzsmestere Kherndl Antal neje volt, de időközben elhunyt.

Tragédia az állatkertben. A párdúc kalitkája a húzófőt csak egy vasrúcs által volt elválasztva, melyet fel lehetett tolni. A multró a rácsot nem eresztették teljesen le. A hiúz a résen átugrta a talpát s játszmani akart a párdúcra. A párdúc azonban bizony dühvel ragadta me a hiúz talpát, azután beránta saját kalitkájába s mielőtt az örök elsiethetettek volna, darabokra tépte.

Hallatlan. Gömörmege A. Pokoragy reform. híru községekben, mely több mint 300 lélek számból áll, mult 1878. szept. 30-kától 1879. aug. 29 dik napjáig, vagyis 11 hónapon keresztül, egyteleneleg halál sem fordult elő. Ott hát csakugyan egészen dühöng.

Husarak megállapítva s bejelentve 1879. szept. 17-től 24-ig következők: 46 kr Magyar Gáborn piacz 1-ső szék, 46 kr Magyar Szentesi Istvánnál rózsater 11. sz. a. Nagy Józsefnél piacz 3-ik székben. Gyarmati Jánosnál mester utca 1113. sz. a., Rácz Lajosnál rózsater 6. sz. a., 48 kr Szentesi Istvánnál piacz 2. sz. a. Minden többi mérszártszékében pedig 48 kr. Debreczen, 1879. szeptember 17-én. Debreczen város kapitányi hivatala.

Irodalom. A föld és népei” cz. derék irodalmi vállalat 7— és 8-ik füzeté Dr. Toldy László szerkesztésében megjelent és beküldött szerkesztőségünkbe, 1 füzeté ára 30 kr. Melegen ajánljuk a kiállítási csiny tekintetében is ritka művet t. közönségünknek.

Vargyas Endre „Magyar szabadságharc történeté”-nek 6—10 füzeté be-

küldetett hozzánk. A munka 22 füzetben jelenik meg. Egy füzeté ára 20 kr. Ajánljuk e derék vállalatot olvasóinknak. Városunkban megrendelhető Mchner Vilmos megbízottja, Bátorly Imre urnál.

Uj zeneművek. Pirnitzer Frigyes kiadásában Budapestben megkezdő uj zeneművek jelentek meg: 1. Ein Albumblatt. Cobbi Henrikől, zongorára. 2. A piros bugyelláris dala: Zöldleveses diófa, Az én uram akaratos, Fösvény az én uram szőnyeu, Piros, piros, piros, Fekete szem éjszakája stb. Enekhangra zongora kísérettel Altschul Rezsőtől. Ára 1 frt. 3. Gruss aus Bosnien. Polka-mazurka, zongorára Pejakovicstől. Ára 50 kr. 4. 31-ik magyar ábránd Székely Imrértől, következő népdalok felett: Nincsen annyi tenger csillag az égen, Fogadásom tiltja szeretni, Ha bemegyek, Huzad csak, Nagy az én rózsám ereje. Ára 1 frt 50 kr. — Ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

Rózsagáji Antal ismert nevű írónk és aradi tanár „Vezérfonal a francia irodalom történetéhez” című alatt igen hasznos és becses könyvet állított ki. A négy száz lapra terjedő mű a miniszteri tanterv értelmében a reálisok számára készült s helyes beosztása, a személynevek gondos megválasztása és arányossága által elérjé: hogy a fejletlebb ifjúság a francia irodalommal megismeresse, a nélkül hogy az anyag túlságos felhalmozása által a feladatot legyőzhetlelne tege. A csinosan kiállított kötet Aradon Ungerleider és Hatos kiadásában jelent meg; ára 2 ft 50 kr.

Egyetemes kereskedelmi földrajz című alatt egy bevezető tankönyvet ad ki Propper N. János, a helybeli keresk iskola igazgatója. Eddig 3 új jelet meg belőle. Ha egészen megjelent, szólni fogunk róla.

Vegyesek.

Egy orosz leghajós kalandja. E hó 5-én bizonyos Lavrentjev leghajóra üt Rostovban a Don partján. Utja reggeltől esti 8-ig tartott, de a mint Lavrentjev ismét földre akart szállni, egyszer csak maga alatt roppant zajt hallott, mely idevona futkosó embertömeget ered. Nem sokára puskalövés is hallatszott s most belátta, hogy mindezt az ő leghajója idézte elő. Hogy a tőmeget veszdélyt, mely réá nézve a fanatikus tőmeg részéről várt, kikerülje, leghajóját egy ideig még a levegőben hagyta függni, hogy ezután egy más helyen leszálljon. De nem sokra ment, Aluról mindenütt ugyanazt a zajt lehetett hallani. Lavrentjev végre Manycszkja faluban szállt alá, hol megdöbbenve látta, hogy a lakosság zászákkal, cséplőkkel, kövekkel fölfegyverkezve, a leghajót megrohanni szándékozik. Lavrentjev esküldözött a tőmegnek, hogy ő semmi rosszat sem akar s hogy olyan keresztény, mint akárki közülök. Ekkor előlépett a tőmegtől egy pap s keresztet tartva maga előtt, a következő szavakat intette a leghajóss: „Ha ember vagy és keresztény, akkor vessz magadra keresztet!” Lavrentjev háromszor is keresztet vetett magára, de hiában. A tőmeg mind fenyegetőbb állást vett s a szegény leghajós véletlenül a fanatizmus áldottává lesz ha véletlenül egy szabadságot közik a dolgot a parasztnak meg nem magyarázza, mire aztán ezek lecsendesültek.

Amerikai párhaj Berlinben. Mintegy hat hónap előtt Berlinben egy jómódu özvegyasszony fia M. revolverral agyonlötöte magát. Az okot, mely a 23 éves, életvidámfiatal embert öngyilkosságra készítet, mindedig nem lehetett felderíteni, most azonban a talány meg van fejtve. A fiatal ember halála után nyomban ennek legjobb barátját, egy építész, a ház ágyhoz szegette s mikor felgyógyult, teljes felülülése végett Olaszországba ment. Pár nap előtt szülei levelet kaptak tőle Milánóból, melyben azt írja, hogy nem élhet tovább s lelkismeretfurdalás miatt öngyilkossá kell lennie. Agyon is lötöte magát. A kettős katastrópha oka röviden a következő: M.-nek menyasszonya volt. Ez s az építész megcsalák azonban a jegyest s a jó barátot. M. olyan helyzetben lepte egyszer meg az építész s a nő, mely minden kétséget kizárt. Amerikai párhaj következett. M. fekete golyót hozott, ennek következtében 24 óra mulva agyonlötöte magát. Az építész az utolsó perczben meg akarta akadályozni M. öngyilkosságát, de már későn érkezett, M.-et halva találta. Ehhez járult még az, hogy azon szomorú felfedezésre jutott, miszerint a nő, M. jegyese M.-et is, őt is megcsalata, s egy színészzel

külföldre szökött. Ezért a szintén megcsalát építész Milánóban föbelötte magát.

A Kaspi-tó és Azovi tenger közt létesítendő csatorna terve nem új, számtalan-szor fölmerült, de az oroszok most jobban foglalkoznak vele, mint valaha. E csatorna kivétel, mint azt Danilov mérnök tervezi, mindenesetre kiszámíthatatlan fontossággal bírna Oroszországra nézve, s a jelenkor egyik legnagyobb szerű vállalata lenne. Ez öszekötetés eszméje már háromszáz éves. Mikor a Don torkolata még török kézben volt, Szelm szultán csatornát kezdett építtetni a Don és Volga közt; az elhibázott vállalatot Nagy Péter ismét kezébe vette s még most is láthatók azon csatorna maradványai, mely az Iván-tóból vezetett. A Don és Sat e többi ered; az utóbbi az Ulába, az Oka mellékfolyójába szakad. Pallas, a híres tudós volt az első, ki a mult század végén a figyelmet a manicsiki lapályra irányozta, mely nyeldekül-alakban völede a Kaspi-tóval az Azovi-tengerig. E nyeldekül-től Parrot tanár, Bogdanovics mérnök s Behr tudós átkutaták s úgy találták, hogy a természet már maga kimutatta, mely irányban kell az öszekötő csatornának vonulni. — Az egész 40—50 millió rubelbe kerülne, csekkéssz az oroszai előnyök mellett, miket Oroszország nyerne. Ha e csatorna kész lesz s még Amu-Darja is a Kaspi-tóba veáetettik vizüitlen lesz lehetséges Közép-Ázia belsejébe hatolni.

Bismarck Budapestben. Bizonyára kevesen tudják, vagy emlékeznek arra, hogy Bismarck herceg ezeltű 27 év előtt, mikor még csak Bismarck urnak hitték, Budapestnek is vendége volt. A német kancellár becsi utja alkalmából azonban érdekesnek tartjuk megemléteni, hogy Bismarck csakugyan volt Budapestben és mint mondá, itt igen jól érezte magát. Huszonhét év előtt ugyanis vámszerződés ügyben járt itt a most már hatalmas ember. A király épen Budán időzött és Bismarck lejött a magyar fővárosba. A herceg barátai előtt igen érdekes dolgot mondott el budapesti élményeiről. Megemlékezett arról, hogy itt jó szivarokat szitt, habár a jó szivar Ausztria-Magyarországban a ritkaságok közé tartozik. Rendkívül meglepte a király életmódja, kiknek összes élvezete abból áll, hogy naponként elsi 12—14 igen erős szivart, dében megiszik egy meszly bort vizzel és este egy „krügli” sört. Nejéhez írta Bismarck: „A fiatal ur — a király — öt órakor már fölkel és exercez iróztatja katonáit, — sőt gyakran a laktanyában is megiepi őket.” A herceg jul. 8-án utazott vissza Berlinbe, hol jelentést tett Vilmos királynak küldetéséről. 1873-ban beszélt el Bismarck egy osztrák barátjának: „Julius 11-én (1852) már elbeszéltem Széchenyi Imre grófnak (a jelenlegi berlini követ) élményeimet szép és érdekes hazájában.”

Közgazdaság. A magy. északkeleti-vasut bevételi-kimutatása. 1879 Január 1-től Augustus végéig 1611002. 1878 Január 1-től Augustus végéig 1562165. A mult évi hason időszakához viszonyítva többlett 48837. Budapest 1879 évi szeptember hó 13-án. Az üzlet-ellenőrség.

Felelős szerkesztő: Kutasi Imre. Főszerkesztő: Vértési Arnold.

Táncztanítási jefentés. Van szerencsém a t. szülők és t. tánczkevelő ifjúság beesus tudomására juttatni, hogy táncztanítást október hó 1-én megkezdendem. Táncztermem, hol a beiratások is eszközölhetők főpiacz Drago tafele, most Szikszai ur házában az emeleten balra, Magán házaknál tanításra készséggel ajánlkozom. Nagyra becsült pártfogásukat kérve, maradok kitünő tisztelettel

Holländer Ignác, táncztanár. (313 1—7)

H I R D E T E S E K.

SALZMANN LAJOS FÉRFI DIVAT üzletének a templombazár épületből a város háza alatti volt Molnár Sámuel és társa cég üzlethelyiségének szegletébe történt áttétele alkalmából árutáramat a lehető legteljesebb választékban legújabb divatu cikkekkkel, névszerint: kitünő minőségű és szabású férfiingekkel ugyszintén nyakkendők, gallérok, kézelők és zsebkendőkkel, legújabb divatu KALAPOKKAL, bőrdöbök, esernyők és cipőkkel, nem különben jó minőségű férfú, fiu és gyermek készruhákkal, és egyéb férfi cikkekkhez tartozó árukkal, a nagyerdemű közönség lehető legnagyobb igényehez képest ellátam; midőn tehát a t. közönség beesus figyelmét bátor vagyok felhívni, legutányosabb árak mellett pontos kiszolgáltatást ígérve maradtam SALZMANN LAJOS. férfi divat üzlete (308 4—7)

Arverési hirdetés. Alulirt kiküldött végrehajtó a polg. tk. rútt. 403. §-a értelmében ezenel közhírré teszi, hogy a debreczeni kir. járásbírószag 8284/879. számú végzése által Schvarcz Márton és neje ellen Jobbágy Gábor, mint a timár társulat elnöke 250 frt követelése végett elrendelt kielégítési végrehajtás folytán bíróság lefoglalás s 381 frt 20 krra becsül szobabeli bútorok és fogadói felszerelésekből álló ingóságok nyilvános árverés útján eladandók, minek a helyszínén, vagyis alperesek kis-várad-utczái 2093. sz. a. lakásán leendő eszközölésére határidőül 1879. évi szeptember hó 30-ik napjának d. e. 9 ó. kiűzetett, melyhez a venni szándékozók ezenel oly megjegyzéssel hivatauk meg, hogy az érdekellett ingóságok emez árverésen a polg. tk. rútt. 406. §-a szerint szükség esetében becsáron alul is eladatni fognak. Kelt Debreczenben, 1879. évi szept. hó 14-ik napján. Várady Imre kik. bírósági végrehajtó. (313 2—3)

FROHNER-SZÁLLODA megnyitása. Van szerencsém értesíteni a nagyerdemű közönséget, hogy diszesen berendezett szállodám s ennek étkezési terméit piacz-utczán, a megyeházzal szemben f. hó 14-én vasárnap este 7 órakor, a helybeli elsőrendű zenekar működése mellett megnyitottam. Szálloda-helyiségemben a kávéház helyiségei még el nem készülhetvén, annak megnyitása később fog eszközöltetni. Midőn a t. közönséget szállodám megnyitására ezzel értesitem, egyszersmind ajánlom magamat nagybecsű pártfogásába. Frohner Bernát. (312 2—10)